

Марія Магунь

Львів (Україна)

АРТЕФАКТИ СПАДЩИНИ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО У СКАРБНИЦІ ДЕРЖАВНОГО МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО У ЛЬВОВІ

Львів шанобливо зберігає у своїй історичній пам'яті ім'я Михайла Грушевського. Він подарував цьому місту 20 найкращих і науково найплідніших літ свого життя. Тут Він наполегливо реалізував мету свого життя «писав нам нашу історію і творив нам нашу історію». Тому Його Музей у Львові постав як данина шани світлій пам'яті, творчому генію Михайла Грушевського – найвидатнішого українського вченого, історика, дослідника, політичного і громадсько-культурного діяча, Голови Української Центральної Ради.

Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові – це меморіальний комплекс-ансамбль вілли Грушевських (до складу входить будинок та садиба), який згідно з рішенням Львівського облвиконкому від 17.07.1990 № 227 є пам'яткою історії (охоронний №1253) та пам'яткою архітектури (охоронний № 1405) з наявним паспортом пам'ятки культурної спадщини. Розташований у меморіальному будинку (партеровій віллі з частиною другого поверху) на вул. І. Франка, 154 (колишній вул. Понінського, 6) на Софіївці, мальовничій львівській околиці коло Стрийського парку, де протягом 1902–1914 років мешкала родина Грушевських.

Музей має свої, властиві тільки йому, особливості, специфічні риси, визначальні ознаки та, найголовніше, свою ауру меморіальності, історичної пам'яті й духу присутності Господарів Дому – Михайла, Марії й Кулони Грушевських. Експозиція Музею – синтез наукових досліджень у галузі грушевськознавства і

музейного напрацювання, досвіду створення кращих експозицій, з обов'язковим акцентом на важливому факторі меморіальності, через фондові артефакти. У шести експозиційних залах подано характеристику практично всіх періодів життя і колосальної праці Михайла Грушевського, проте наголошено на висвітленні періоду життя вченого у м. Львові (1894–1914), оскільки особливої уваги заслуговує найбільш плідне 20-ліття біографії вченого-історика, проведене ним у Галичині. Музейний фонд налічує понад 26 тис. одиниць збереження. Науково-фондова робота Музею формується на основі перспективного планування та відповідної класифікації музейних предметів, як основної схеми фондів, що поповнюються системно. Це сприяє відбору та формуванню музейних колекцій. Визначальна особливість Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові полягає у тому, що його наукові співробітники збирають, досліджують, атрибутують, вводять у науковий обіг, реставрують і зберігають, а також експонують (з використанням можливостей і форм подачі музейного предмета) артефакти, які засвідчують наукову та державницьку діяльність М. Грушевського, матеріали про його епоху, родину, оточення, вшанування пам'яті вченого, відзначення його ювілеїв. У Музеї зберігаються праці М. Грушевського та наукові видання за його редакцією, іконографічні джерела, особисті речі, фото, листи, меблі, побутові речі, стародруки, періодика кін. XIX – 40-х років XX ст.; матеріали сучасників М. Грушевського; пам'ятки часів Першої світової війни й УНР та інші раритетні свідчення суспільно-культурного розвитку України.

У Музеї зберігається 13 фондів груп. Серед них: меморіальні речі Михайла Грушевського та його родини, листування, рукописи; унікальні видання, книжкові раритети, періодика, ноты; документи, архівні документи, рукописи, листи, свідоцтва, довідки, карти, посвідчення, клеписидри XIX–XX ст.; поштівки, відозви, звернення та інші.

Один із напрямів комплексної діяльності Музею – це популяризація першоджерел з власних фондів запасників: показ їх в експозиційних залах, на тематичних виставках (в т.ч. на виїзних

презентаціях), при проведенні тематичних лекцій, виступів, екскурсій, видання рекламної продукції і власних наукових розвідок, а також залучення інших видів інформування (зокрема, медіа).

Збираючи першоджерела, відшукуючи оригінали, пам'ятки, унікальні матеріали, створюючи таким чином джерельну базу для наукових досліджень, Музей водночас займається широкою популяризаторською діяльністю життєпису та науково-творчої спадщини Михайла Грушевського. Справжніми меценатами Музею є галицька родина Грушевських: Микласевичі, Зіньки, Бальки, Савицькі (старші та наймолодші гілки роду). Пам'ятки грушевськознавства передаються до Музею з приватних збірок, з домашніх архівів, інтер'єрів, з державних і громадських інституцій (Р. Лубківський, А. Сидоренко, Т. Лукіянович, П. Лінинський, Л. Крушельницька, М. Крушельницька, О. Сатурська, Т. Лозинський, Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Возницького, Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, суспільно-культурні товариства «Холмщина», «Гуцульщина» та ін.); реліквії є і віднаходяться в Україні, вони ж знаходять нелегкі шляхи повернення на історичну батьківщину й з інших держав (фондація Миколи Андрухів, Канада; Українське історичне товариство, США).

Багато відшукують і вводять у науковий обіг самі музейники, докладаючи подеколи максимальних наукових зусиль, які, часами, можуть тривати роками. Це оригінали світлин, рукописи, епістолярія, раритети, пов'язані з родиною Грушевських. Серед артефактів – студії і дослідження життєпису та діяльності Михайла Грушевського, публікації, епістолярій, мистецькі праці й автентичні меморіальні речі, які формують наукову експозицію, тематичні виставки. Саме такий підхід до трактування завдань грушевськознавства виробився працівниками, як результат тісної співпраці з фундатором цієї комплексної дисципліни, президентом Українського історичного товариства доктором Любомиром-Романом Винарем. Завдяки Йому та УІТ, фонди музею можуть пишатися справжніми раритетами: першовиданнями і прижиттєвими виданнями творів М. Грушевського, тогочасною періодикою та до-

кументами, зразками високохудожньої етнографії, речами побуду XIX – поч. XX ст., мистецькими роботами (зокрема, портрет Марії Грушевської пензля худ. Фотія Красицького) та ін.

Список основних джерел та літератури:

1. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К. ; Львів, 1913.
2. Грушевський М. Листи до Кирила Студинського (1894–1932) / упоряд., арх. передм. Г. Сварник ; вступ. стаття Я. Дашкевич. – Львів ; Нью-Йорк : В-во М.П.Коць, 1998.

Крип'якевич І. Михайло Грушевський. Життя та діяльність. Накладом наукового товариства «Просвіта». – Львів : З друкарні Видавничої Спілки «Діло», 1935.